

Осавилюк Владислав Віталійович
*студент заочної форми навчання групи 1-
КМ-4 Національної академії внутрішніх
справ*

Науковий керівник:
Чижов Денис Анатолійович
*кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри конституційного права та прав
людини Національної академії внутрішніх
справ*

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН ЩОДО СТАТЕГІЧНОГО КУРСУ ДЕРЖАВИ НА НАБУТТЯ ПОВНОПРАВНОГО ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В ЄС І НАТО

Кілька років тому Верховною Радою України було ухвалено конституційні зміни щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору (07.02.2019 р.) [1]. В зв'язку із цим доповнено текст преамбули Основного Закону держави положеннями, за якими «Верховна Рада України від імені Українського народу» приймала (28 червня 1996 р.) Конституцію України, «підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу та незворотність європейського та євроатлантичного курсу України» (абзац п'ятий преамбули).

Окрім цього, відповідно до ухвалених конституційних новел, до повноважень парламенту було віднесено «визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» (п. 5 ч. 1 ст. 85), уряду доручалося забезпечення реалізації цього курсу (п. 1-1 ст. 116), а безпосереднім «гарантом» усіх цих процесів має бути глава держави — Президент України [2].

При цьому, прикметним було те, що метою ухвалених конституційних змін визначалося «законодавче закріплення в Конституції України

цивілізаційного вибору європейської ідентичності Українського народу», а безпосередніми шляхами досягнення останнього — набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Але варто зауважити, що за чотири роки «існування» конституційних положень, передбачених Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» практика їхнього застосування не стала особливо помітною.

За останніх декілька років, навколо України склалась дуже важка ситуація, у зв'язку із раніше постійною загрозою повномасштабного військового вторгнення російських військ в Україну, активне ведення РФ гібридної війни проти України, політичні репресії силових органів РФ у тимчасово окупованому Криму, триваюча пандемія хвороби (Covid-19), економічна криза, та в подальшому, а саме 24 лютого 2022 року повномасштабним вторгненням окупаційних військ російської федерації на територію України, вимагала їхньої негайної реалізації. Цю вимогу мали б виконувати всі без виключення суб'єкти реалізації даних конституційних приписів, безпосередньо зазначені в Основному Законі державі. При цьому, припис ч. 1 ст. 8 Конституції України щодо прямої дії норм Основного Закону держави, від самого початку ухвалення вищезгаданих конституційних змін робив їхню реалізацію мінімально-допустимою.

Реально оцінюючи практику реалізації конституційних положень в Україні органами державної влади тільки через те, що вони є «норми прямої дії», особливо коли цими ж приписами покладаються нові зобов'язання на органи державної влади, чекати від них підвищеної активності в цьому напрямку не приходиться. Яскравою ілюстрацією останнього є історія із запровадженням в Україні у 2016 році інституту конституційної скарги [3]. Саме тоді, Конституційний Суд України більше року «чекав» на прийняття «нового» Закону України «Про Конституційний Суд України», замість того,

що б негайно приступити до безпосереднього виконання конституційних приписів ст. 55 та 151-і Основного Закону держави.

У зв'язку з цим, є слушною думка вітчизняних експертів у галузі конституційного права про необхідність «подальшої нормативно-правової деталізації, зокрема, на рівні законів України», конституційних змін 2019 року щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та в НАТО [4]. Так, на виконання приписів, передбачених конституційними новелами 2019 року, пропонується, зокрема, внести зміни до низки чинних законів та, можливо, підготувати нові нормативні акти щодо належного законодавчого забезпечення стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. В частині першого (внесення змін до чинних законів) така пропозиція, крім того, є також прямо обумовлена самим Основним Законом держави, оскільки нормативно-правові акти повинні відповідати йому (частина перша ст. 8 Конституції України). Тому, наприклад, варто внести зміни до Закону України «Про Кабінет Міністрів України», доповнивши його ст. 2 (назва статті «Основні завдання Кабінету Міністрів України») пунктом «1-1» наступного змісту «забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору».

Досить цікавою є пропозиція щодо «підсилення» ролі глави держави в забезпеченні «незворотності європейського та євроатлантичного курсу» Української держави» шляхом підготовки та прийняття спеціального Закону України «Про гарантування Президентом України реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» [5]. В цьому нормативному акті, враховуючи, наприклад, зміст положень відповідних міжнародно-правових актів, зокрема, Угоди про асоціацію України з ЄС, могли б бути викладені основні засади та механізми такого гарантування, «деталізовані» питання повноважень глави держави та особливості його співпраці в даній сфері з парламентом, урядом, судами та правоохоронними

органами. При цьому окремо можна було також «передбачити» законодавчі положення щодо «деталізації» конституційних приписів настання підстав усунення Президента України із його поста в порядку імпічменту з огляду на факти систематичного неналежного виконання ним своїх конституційних обов'язків щодо гарантування реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Очевидно, що останні положення у випадку їх прийняття треба було «гармонізувати» із положеннями Закону України «Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент)» [6].

На мою думку дані пропозиції, могли б суттєво покращити стан практичної реалізації конституційних положень щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі і в Організації Північноатлантичного договору та реально їх наблизити до вступу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>;
2. Конституція України, 28. 06. 1996 р., <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>;
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)";
4. Україна — ЄС: шлях до політичної асоціації. Київ: Центр Разумкова, 2021. С. 46., https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_association.pdf;
5. Україна — ЄС: шлях до політичної асоціації. Київ: Центр Разумкова, 2021. С. 63.;

6. Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент) // Відомості Верховної Ради України , 2019, № 40, ст. 212.

Остудімов Богдан Анатолійович
аспірант кафедри конституційного
права та прав людини
Національної академії внутрішніх
справ

ЗНАЧЕННЯ ООН, НАТО ТА ІНШИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ І СТАЛОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Активізація процесів глобалізації та євроінтеграції, поряд із збройними конфліктами у сучасному світі, зумовлюю потребу підвищення ефективності сучасної системи міжнародної безпеки, протидії гібридним викликам і загрозам тощо. Вони відбуваються на універсальному, транснаціональному, регіональному, наднаціональному та інших рівнях, безпосередньо стосуються енергетичної галузі. Безумовно, протягом тривалого часу відзначалась співпраця держав, решти уповноважених суб'єктів у напрямі розробки і прийняття міжнародних енергетичних стандартів, створення і забезпечення функціонування міжнародних організацій загальної і спеціальної компетенції. Наприклад, завдяки ООН та її спеціалізованим установам, зокрема, МАГАТЕ, ФАО, ІКАО, ВМО, ВООЗ, ЮНЕСКО, ПРООН, ЮНІДО і т.д., в останні десятиліття держави звернули увагу на проблеми, пов'язані з негативними наслідками використання традиційних джерел енергії для навколишнього середовища, нестабільність будь-яких економічних систем, що базуються на експлуатації викопних енергоресурсів. Завдяки цьому переважна більшість країн продемонструвала готовність не тільки декларувати свої конструктивні наміри щодо енергетичного переходу, але й взяти на себе реальні зобов'язання [1].

Слід підкреслити важливе значення глобального масштабу проголошених резолюцією ГА ООН від 25 вересня 2015 р. № 70/1 Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та очікувані результати їх адаптації. З-поміж